

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/61/2022
Identifikačné číslo spisu:	6718201358
Dátum vydania rozhodnutia:	31.10.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Martina Valentová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:6718201358.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu U. X., K., J. R. XXXX/XX, zastúpeného advokátom JUDr. Ľubomírom Ivanom, Zvolen, Námestie SNP 41, proti žalovaným 1/ L. V., B. XXXX, 2/ W. V., B. XXXX, obom zastúpeným advokátom Mgr. Martinom Orviským, Detva, Kalinka 67, o určenie vlastníckeho práva, vedenej na Okresnom súde Zvolen pod sp. zn. 18C/5/2018, o dovolaní žalovaných proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 29. septembra 2021, č. k. 17Co/25/2021-423, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 29. septembra 2021 sp. zn. 17Co/25/2021 zrušuje a vec v mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Zvolen (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) v poradí druhým rozsudkom z 1. decembra 2020, č. k. 18C/5/2018-323, žalobu žalobcu, ktorou sa domáhal určenia vlastníckeho práva k pozemku C KN parcele č. XXXXX/XX trvalý trávnatý porast o výmere 250 m² vedenej na LV č. XXXX pre katastrálne územie B. (ďalej aj „parcela C-KN č. XXXXX/XX“ alebo „sporná parcela“) patriaceho do výlučného vlastníctva žalovaných 1/ a 2/ v režime bezpodielového spoluvlastníctva manželov na základe notárskej zápisnice o osvedčení vyhlásenia žalovaných o vydržaní vlastníckeho práva k spornej parcele vyhotovenej notárkou JUDr. U. X. dňa 22. januára 2015 pod sp. zn. N 9/2015, Nz 1911/2015, opätovne zamietol (výrok I.). O trovách konania rozhodol tak, že žalovaným priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100% (výrok II.).

1.1. V odôvodnení predmetného rozhodnutia súd prvej inštancie poukázal na to, že Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu zrušil v poradí prvý rozsudok prvoinštančného súdu, ktorým zamietol žalobu z dôvodu, že žalobca nepreukázal žiaden nadobúdací titul vlastníctva spornej nehnuteľnosti. Odvolací súd mal za to, že súd prvej inštancie nesprávne identifikoval predmet konania, keď skúmal podmienky vydržania vlastníckeho práva k nehnuteľnosti žalobcu a nie u žalovaných, keďže nadobudnutie vlastníckeho práva k predmetnej nehnuteľnosti vydržaním podľa notárskej zápisnice z 18. augusta 2014 sp. zn. N 372/2014, na základe ktorej bol žalobca zapísaný ako vlastník spornej parcely, nebolo v konaní spochybnené. Preto uložil súdu prvej inštancie povinnosť doplniť dokazovanie za účelom zistenia splnenia predpokladov vydržania vlastníckeho práva žalovaných,

resp. či žalovaní mohli nadobudnúť vlastnícke právo k spornej parcele na základe skutočností uvedených v notárskej zápisnici z 22. januára 2015 sp. zn. N 9/2015.

1.2. Vychádzajúc z ustanovení § 46, § 134 ods. 1, § 135a ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „Občiansky zákonník“ alebo „OZ“) v znení účinnom do 31. decembra 1982, ako aj z § 132a ods. 1, § 199 ods. 1, § 865 ods. 1 Občianskeho zákonníka v znení účinnom od 1. apríla 1982 a ustanovení § 130 ods. 1, § 134 ods. 1, § 868 a § 872 ods. 1 Občianskeho zákonníka v znení účinnom od 1. januára 1992, súd prvej inštancie v súvislosti so splnením podmienok nadobudnutia vlastníckeho práva k spornej parcele vydržaním dospel k záveru, že súčasný zápis vlastníckeho práva žalovaných v katastri nehnuteľností je v súlade so skutkovým stavom zisteným v predmetnom konaní, a preto žalobu žalobcu považoval za nedôvodnú. Žalovaní sporný pozemok odkúpili od predchádzajúcej vlastníčky a následne pozemok začali užívať ako vlastníci napriek tomu, že si boli vedomí toho, že evidenčne je daný pozemok vo vlastníctve viacerých spoluvlastníkov a ani predávajúca predmetnú časť pozemku nemala evidenčne vysporiadanú pre neochotu ostatných spoluvlastníkov. Žalovaní užívali spornú nehnuteľnosť odo dňa kúpy, t. j. 15. mája 1979 v dobrej viere, že im táto patrí, do užívania spornej nehnuteľnosti nikto ďalší nezasahoval a to ani žalobca, prípadne jeho právni predchodcovia. K sporom ohľadom nehnuteľnosti došlo až po zápise vlastníckeho práva žalovaných do katastra nehnuteľností po roku 2014. Žalovaní v súlade so zákonom nadobudli vlastnícke právo vydržaním, pretože spornú nehnuteľnosť dobromyseľne užívali od jej kúpy 15. mája 1979 minimálne po dobu 10 rokov.

1.3. Na základe vykonaného dokazovania mal súd prvej inštancie preukázaný naliehavý právny záujem žalobcu na určenie vlastníckeho práva k spornej parcele a zároveň považoval za nesporné, že parcela C-KN č. XXXXX/XX vznikla z pôvodnej pozemkovoknižnej parcely č. XXXXX vedenej v pozemkovoknižnej vložke č. XXX v podielovom spoluvlastníctve právnych predchodcov žalobcu okrem iných aj U. I., rod. U., t. j. starej matky žalobcu v podiele 5/15 plus 2/15. Pôvodnú pozemkovoknižnú parcelu č. XXXXX lúka o výmere 3 ha 18 árov 60 m² si predkovia žalobcu reálne rozdelili podľa toho, ako ju užívali a ústnu dohodu o reálnej delbe spoluvlastníci rešpektovali, pričom starej matke žalobcu pripadla aj časť nehnuteľnosti, z ktorej bola vytvorená parcela C-KN č. XXXXX/XX predstavujúca predmet sporu. Tiež mal za preukázané, že žalovaní v čase, keď sa so starou matkou žalobcu dojednávajú o kúpe spornej parcely, si boli vedomí, že predmetná parcela je evidenčne vedená v podielovom spoluvlastníctve viacerých spoluvlastníkov. Súd prvej inštancie súčasne konštatoval, že reálny (vlastnícky) stav bol skutočne v rozpore so stavom evidenčným. Matka žalobcu R. X. si vlastnícke právo k nehnuteľnostiam po predkoch vysporiadala až v konaní vedenom na Okresnom súde Zvolen pod sp. zn. 7C/289/1988 a v dedičskom konaní po svojej matke sp. zn. D 96/90, hoci k reálnej delbe pozemkovoknižnej parcely medzi pozemkovoknižnými spoluvlastníkmi došlo už v roku 1947. Po skončení uvedených súdnych konaní sa matka žalobcu stala vlastníčkou geometrickým plánom z roku 1988 novovytvorenej parcely EN XXXXX/X lúka o výmere 1198 m², z ktorej boli neskôr vytvorené KN parcely č. XXXXX/X trvalý trávnatý porast o výmere 1164 m² parcela C-KN č. XXXXX/XX zastavané plochy a nádvoria o výmere 16 m² KN parcela č. XXXXX/XX zastavané plochy o výmere 18 m²), ktoré 2.11.2007 darovala žalobcovi. Žalovaní sa stali výlučnými vlastníkmi v režime bezpodielového spoluvlastníctva parciel C-KN č. XXXXX/XX zastavané plochy a nádvoria a parcely C-KN č. XXXXX/XX o výmere 442 m² na základe notárskej zápisnice N 31/2006, Nz č. 2071/2006.

1.4. Podľa prvoinštančného súdu v konaní nebolo sporné, že parcela č. C-KN XXXXX/XX bola vytvorená geometrickým plánom č. XXXXXXXX-XXX/XXXX z parcely C-KN č. XXXXX/X trvalý trávny porast o výmere 494 m² zapísanej na LV č. XXXX katastrálne územie B. v podielovom spoluvlastníctve viacerých spoluvlastníkov. Na LV č. XXXX pre katastrálne územie B. je stále zapísaná parcela C-KN č. XXXXX/X o výmere 311 m² v spoluvlastníctve viacerých osôb, okrem iného aj matky žalobcu, v podiele 2/15. Parcela C-KN č. XXXXX/XX bola vytvorená pre účely spísania notárskej zápisnice dňa 18. augusta 2014 sp. zn. N 372/2014, Nz 30377/2014 o osvedčení vyhlásenia žalobcu o vydržaní vlastníckeho práva k tejto parcele a tvorí prístup k nehnuteľnostiam žalovaných pod parcelovými číslami C-KN XXXXX/XX a XXXXX/XX. Zároveň mal však súd prvej inštancie preukázané, že žalovaní spornú parcelu odkúpili od starej matky žalobcu a ujali sa užívania sporného pozemku ako svojho, pričom jeho stav udržiavali výlučne žalovaní.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici na odvolanie žalobcu rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobca je výlučným vlastníkom v podiele 1/1 nehnuteľnosti parcely registra „C“ evidovanej na

katastrálnej mape parcelného čísla XXXXX/XX o výmere 250 m² pozemku trvalý trávny porast vedenej Okresným úradom Y., katastrálny odbor na LV č. XXXX pre okres Y., obec B., katastrálne územie B. (výrok I.) a o trovách konania rozhodol tak, že žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100% (výrok II.).

2.1. Podľa názoru odvolacieho súdu bolo nevyhnutné sa zaoberať otázkou, či žalovaní 1/ a 2/ mohli nadobudnúť vlastnícke právo k novovytvorenej parcele C-KN č. XXXXX/XX katastrálne územie B. vydržaním podľa § 134 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ako to vyhlásili pred notárkou JUDr. U. X., ktorá o ich vyhlásení spísala dňa 22. januára 2015 notársku zápisnicu sp. zn. N 9/2015, Nz 1911/2015, ktorá slúžila ako podklad pre zápis vlastníckeho práva žalovaných k spornej parcele do katastra nehnuteľnosti.

2.2. Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie z vykonaného dokazovania vyvodil nesprávne skutkové závery, ktoré spočívali v tom, že žalovaní preukázali, že spornú parcelu odkúpili od predchádzajúcej vlastníčky a za kúpu riadne zaplatili a následne pozemok začali užívať ako vlastníci, na základe ktorých prijal záver, že žalovaní boli dobromyseľní držiteľia spornej nehnuteľnosti, i keď sám súd prvej inštancie zdôrazňoval, že už pri tvrdení kúpe nehnuteľnosti od starej matky žalobcu mali žalovaní vedomosť o tom, že táto časť pozemku nie je evidenčne vysporiadaná medzi podielovými spoluvlastníkmi nehnuteľnosti, že stará matka žalobcu nebola výlučnou vlastníčkou nehnuteľnosti, ktorú údajne predala žalovaným a o tom, že žalovaní nie sú vedení ako vlastníci nehnuteľnosti až do uskutočnenia zápisu podľa notárskej zápisnice z 22. januára 2015 sp. zn. N 9/2015, Nz 1911/2015 žalovaní vedomosť mali.

2.3. Poukázal na to, že odvolací súd už v prv vydanom zrušujúcom uznesení upozornil na výrazné odlišnosti listín, ktorými žalovaní preukazovali kúpu sporného pozemku od starej matky žalobcu. Zároveň vytkol súdu prvej inštancie, že sa nevysporiadal s ustanovením Občianskeho zákonníka, na základe ktorého posudzoval vydržanie vlastníckeho práva žalovaných, ako aj s určením dňa nadobudnutia vlastníctva k spornej parcele podľa § 134 ods. 1 OZ.

2.4. Odvolací súd mal za to, že vstup žalovaných do držby vo vzťahu k spornému pozemku nebol preukázaný pred zápisom ich vlastníckeho práva k tejto parcele na LV č. XXXX pre katastrálne územie B. podľa záznamovej listiny Z-XXX/XX, ktorou bolo osvedčenie vyhlásenia o vydržaní vlastníckeho práva spísané notárkou JUDr. U. X. pod sp. zn. N 9/2015, Nz 1911/2015. Keby aj skutočne žalovaní vstúpili do držby tejto nehnuteľnosti, ako to tvrdia už v roku 1979, nebolo by možné považovať ich držbu za oprávnenú z dôvodu, že v konaní bolo preukázané, že v tom čase mali žalovaní vedomosť o podielovom spoluvlastníctve viacerých spoluvlastníkov k parcele č. XXXXX, časť ktorej bola zapísaná pod týmto číslom v pozemkovej knihe, časť už na LV č. XXX, ako to vyplýva z geometrického plánu č. XXX-XXX-XXX-XX, ktorým sa vytvárala v tom čase parcela EN č. XXXXX/X. Odvolací súd zdôraznil s poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) z 29. júna 2021 sp. zn. 5Cdo/183/2019, že ak si žalovaní boli vedomí, že evidenčne vlastnícke právo k lúke predávajúcej im starou matkou žalobcu nenadobudli (mali vedomosť o potrebe usporiadania vlastníckych vzťahov k spornému pozemku), už pri žalovanými tvrdenom vstupe do držby (nepreukázanom) neboli dobromyseľní o tom, že im pozemok súčasná parcela C-KN č. XXXXX/XX patrí, a teda podmienky dobromyseľnej držby, ktorá musí trvať nepretržite 10 rokov, aby mala za následok nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti nespĺnili.

2.5. Vzhľadom na to, že vo vzťahu k parcele C-KN parcele č. XXXXX/XX žalovaní dobromyseľnú držbu, ako jednu z podmienok nadobudnutia vlastníckeho práva vydržaním, po zákonom stanovenú dobu nepreukázali, odvolací súd skonštatoval, že za daných podmienok (nesplnenie podmienok nadobudnutia vlastníckeho práva k parcely C-KN č. XXXXX/XX podľa § 134 OZ) neobstojí vyhlásenie žalovaných o vydržaní vlastníckeho práva k parcele C-KN č. XXXXX/XX v notárskej zápisnici sp. zn. N 9/2015, Nz 1911/2015 a táto listina nemala slúžiť na zápis vlastníckeho práva k spornej nehnuteľnosti v prospech žalovaných. Vlastníkom spornej nehnuteľnosti je preto žalobca, ktorý bol pred zápisom vlastníckeho práva žalovaných evidovaný v katastri nehnuteľností ako výlučný vlastník parcely C-KN č. XXXXX/XX. Na tomto závere nič nemení ani žalobcom podpísaný súhlas k osvedčeniu o vydržaní vlastníckeho práva žalovanými k parcele C-KN č. XXXXX/XX z dôvodu, že zákonnou podmienkou pre vydržanie vlastníckeho práva nie je súhlas zapísaného vlastníka, ale splnenie uvedených zákonných podmienok.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podali žalovaní 1/ a 2/ (ďalej aj „dovolatelia“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovali z § 420 písm. f/ zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Civilný sporový poriadok“ alebo „CSP“), ako i z § 421 ods. 1 písm. c/ CSP.

3.1. Porušenie práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP) namietajú v súvislosti s nedostatkom riadneho odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý sa podľa ich názoru nevysporiadal so všetkými podstatnými a relevantnými argumentmi súvisiacimi s nepreukázaním platnosti nadobudnutia vlastníckeho práva žalobcu k spornému pozemku a na neho nadväzujúcu aktívnu vecnú legitímáciu v predmetnom konaní, čím sa jeho rozhodnutie javí ako arbitrárne.

3.2. Nesprávne právne posúdenie žalovaní videli v riešení otázky „či v konaní, ktoré bolo vrátené prvoinštančnému súdu a v ktorého ďalšieho priebehu boli vznesené podstatné argumenty týkajúce sa procesnej obrany, ktoré neboli vznesené v pôvodnom konaní, je následne prvoinštančný a odvolací súd povinný zobrať do úvahy pri rozhodovaní vo veci samej.“. Podľa názoru dovolateľov v prípade aplikácie domnienky upravenej v § 151 ods. 1 CSP sa nevyklučuje, aby tieto tvrdenia boli dodatočne v konaní popreté, pokiaľ tomu nebráni napríklad sudcovská koncentrácia. Ak bolo konanie vrátené odvolacím súdom na prvostupňový súd, strany sporu sú podľa žalovaných oprávnené poprieť dodatočne aj tvrdenia, ktoré výslovne nepopreli v predchádzajúcom konaní. Pričom nadobudnutie vlastníckeho práva žalobcom nebolo skutočnosťou, ktorá by bola vnímateľná vlastnými zmyslami žalovaných, a preto na vytvorenie spornosti tohto tvrdenia podľa názoru dovolateľov postačovalo aj prosté popretie všetkých tvrdení žalobcu v rámci konania. Zároveň zdôraznili, že súd je povinný prihliadať na dodatočné popretie tvrdenia a vykonať dokazovanie, ak ide o podstatnú otázku pre rozhodnutie vo veci samej, čo v danom prípade bolo naplnené.

3.3. Z uvedených dôvodov žalovaní navrhli, aby najvyšší súd zmenil, alternatívne zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu v celom rozsahu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu spochybnil tvrdenia žalovaných ohľadom jeho vlastníckeho práva spornému pozemku a navrhol, aby odvolací súd dovolanie žalovaných zamietol ako nedôvodné.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) skúmal, či sú dané procesné predpoklady pre to, aby uskutočnil meritórny dovolací prieskum napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie je prípustné, a vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod (§ 420 písm. f) CSP) zároveň aj dôvodné.

6. Žalovaní vyvodzujú prípustnosť svojho dovolania predovšetkým z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že súdy po vykonaní všetkých rozhodných dôkazov a ich vyhodnotení zistia riadne skutkový stav a po správnom výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo že by boli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a tým aj podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04).

7.1. K porušeniu tohto práva tak môže dôjsť aj tým, že nižšie súdy nezaujímú žiadne stanovisko k predloženým rozhodnutiam ústavného súdu či najvyššieho súdu, alebo že zistenie skutkového stavu je prima facie natoľko chybné (svojvoľné), že by k nemu súd pri rešpektovaní základných zásad hodnotenia vykonaných dôkazov nemohol nikdy dospieť - ide o tzv. extrémny rozpor medzi vykonanými dôkazmi a skutkovými zisteniami (porov. I. ÚS 6/2018), alebo tým, že prijaté právne závery sú v extrémnom nesúlade s vykonanými skutkovými zisteniami resp. že z nich v žiadnej možnej interpretácii súdneho rozhodnutia nevyplývajú (porov. I. ÚS 243/07), alebo ak je výklad a použitie príslušných zákonných ustanovení v rozpore s princípmi ústavnosti a spravodlivosti.

7.2. V takýchto prípadoch podstatou dovolacieho prieskumu nie je prehodnocovanie skutkového stavu dovolacím súdom, ale kontrola postupu súdov oboch nižších inštancií pri procese jeho zisťovania a vyhodnocovania. Otázka, či súd pri zisťovaní a vyhodnocovaní skutkového stavu rešpektoval ústavno-procesné zásady, je otázkou procesnoprávnou, ktorá ako taká môže byť prezentovaná dovolaciemu súdu v podanom dovolaní ako prípustný a dovolený dovolací dôvod podľa Civilného sporového poriadku. Zároveň je potrebné dodať, že nesprávne zistenie skutkového stavu veci má totiž, ak súd aplikuje dôkladne hmotné právo, vždy vplyv na nesprávne právne posúdenie skutku, a preto takéto rozhodnutie súdu súčasne spočíva aj v nesprávnom právnom posúdení veci (porov. I. ÚS 6/2018, 4Cdo/88/2019).

8. Najvyšší súd na úvod pripomína, že jedným zo základných atribútov právneho štátu a medzi jeho základné hodnoty patrí neodmysliteľne princíp právnej istoty (čl. 1 ods. 1 ústavy), ktorej neopomenuteľnou súčasťou je aj dôvera jednotlivca v rozhodovaciu činnosť súdov.

9. Súčasťou obsahu práva na spravodlivé súdne konanie je aj právo strany sporu na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne odpovie na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany (§ 387 ods. 3 CSP). Nerešpektovanie tohto kogentného ustanovenia nesporne zakladá prípustnosť a dôvodnosť dovolania (4Cdo/125/2019).

9.1. Dodržiavanie povinnosti odôvodniť rozhodnutie má zaručiť transparentnosť a kontrolovateľnosť rozhodnutí súdov, a tak vylúčiť svojvôľu v tomto procese. V právnom štáte by nemali vzniknúť pochybnosti, či sa súd s určitou, druhou stranou výslovne prezentovanou otázkou zaoberal, či nie; odpoveď by mala byť zrejماً z odôvodnenia súdneho rozhodnutia.

10. Z podaného dovolania v podstatnom vyplynulo (bod 3.1.), že žalovaní ním namietajú predovšetkým nepreskúmateľnosť a s ňou spojenú arbitrárnosť napadnutého rozhodnutia dovolacieho súdu. Odvolaciemu súdu vytýkajú nevysporiadanie sa so všetkými relevantnými otázkami súvisiacimi s absenciou aktívnej vecnej legitímácie žalobcu a neunesením dôkazného bremena žalobcu ohľadom vlastníckeho práva k spornej parcele.

11. Aktívnu vecnou legitímáciou sa rozumie také hmotnoprávne postavenie, z ktorého vyplýva subjektu - žalobcovi ním uplatňované právo (nárok), respektíve mu vyplýva procesné právo si tento hmotnoprávny nárok uplatňovať. Preskúmavanie vecnej legitímácie, či už aktívnej (existencia tvrdeného práva na strane žalobcu), alebo pasívnej (existencia tvrdennej povinnosti na strane žalovaného) je imanentnou súčasťou každého súdneho konania. Súd vecnú legitímáciu skúma vždy aj bez návrhu a aj v prípade, že ju žiadna zo strán nenamietala. To, že sa súd výslovne k vecnej legitímácii nevyslovil, neznamená, že sa ňou v konaní nezaoberal (2Cdo/205/2009).

12. Žaloba o určenie vlastníckeho práva (rovnako o vydanie veci, resp. o vypratanie nehnuteľnosti), je právnym prostriedkom vlastníka na ochranu svojho vlastníckeho práva. Základnými predpokladmi úspešnosti takejto žaloby sú preukázanie vlastníckeho práva žalobcu a skutočnosť, že žalovaný vec neprávom zadržuje, a pri určovacej žalobe aj preukázanie naliehavého právneho záujmu na žiadanom určení. V predmetnej veci pritom niet pochyb o tom, že naliehavý právny záujem žalobcu na určovacej žalobe bol daný jej spôsobilosťou byť podkladom pre zmenu zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností tak, aby zodpovedal skutočnému stavu.

13. Žalovaní zároveň namietali, že počas celého konania tvrdili, že žaloba žalobcu je nedôvodná okrem iného aj z dôvodu, že žalobca nepreukázal, že nadobudol vlastnícke právo k spornému pozemku. V tejto súvislosti poukázali, že najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach ustálil, že v prípade žaloby o určenie vlastníckeho práva zaťažuje žalobcu bremeno tvrdenia, že je vlastníkom veci (nehnuteľnosti) a z akých skutočností svoje vlastníctvo odvodzuje, na čo nadväzuje dôkazné bremeno žalobcu, aby preukázal existenciu nadobúdacieho vlastníckeho titulu k veci (v tomto prípade k spornému pozemku). Preto aj keď išlo v konaní o podstatnú argumentáciu pre rozhodnutie dovolacieho súdu vo veci samej, dovolací súd sa v napadnutom rozhodnutí s touto argumentáciou (neunesení dôkazného bremena ohľadne preukázania nadobudnutia pozemku žalobcom) nijakým spôsobom nevysporiadal.

14. V práve na spravodlivý proces obsiahnutá zásada „rovnosti zbraní“ v civilnom súdnom konaní (čl. 47 ods. 3 ústavy, čl. 6 ods. 1 CSP) všeobecne zahŕňa tiež rovnosť bremien, ktoré sú na strany sporu kladené a ktoré nesmú byť neprimerané, t. j. aby každá zo strán sporu mohla obhajovať svoju vec za podmienok, ktoré ju, z pohľadu konania ako celku, podstatným spôsobom neznevýhodňujú vzhľadom k protistrane. Cieľom zásady rovnosti zbraní, či príležitosti je potom dosiahnutie spravodlivej rovnováhy medzi stranami sporu. Tento všeobecný princíp rovnosti strán sporu je potom nutné premietnuť aj do realizácie dokazovania, či otázok dôkazného bremena v rovine konkrétneho súdneho sporu v zmysle zásad spravodlivého procesu.

15. Dôkazné bremeno je inštitútom práva procesného, pretože je nerozlučne spojené s civilným sporovým konaním a prejavuje sa vo výsledku sporu. Možno ho vymedziť ako procesnú zodpovednosť strany sporu za to, že súdu budú rozhodné skutočnosti, ku ktorým sa dôkazné bremeno vzťahuje, preukázané. Pojem „dôkazné bremeno“ sa najčastejšie používa v spojení s jeho unesením alebo neunesením; ak ho strana sporu (ne)unesla, znamená to, že sa jej (ne)podarilo skutočnosť preukázať bez ohľadu na to, či si dôkaznú povinnosť splnila či nespĺnila.

16. Samotná skutočnosť, či sporová strana vystupuje na strane žalobcu alebo žalovaného, nemá priamy vplyv na jeho povinnosť tvrdiť rozhodujúce skutočnosti a predložiť alebo označiť dôkazy na svoje tvrdenia. Rozdelenie bremena tvrdenia a dôkazného bremena medzi strany v spore závisí na tom, ako vymedzuje právna norma práva a povinnosti sporových strán. Obvykle platí, že skutočnosti navodzujúce žalované právo musí tvrdiť žalobca, zatiaľ čo okolnosti toto právo vylučujúce sú záležitosťou žalovaného (6Cdo/81/2010).

17. Aby si strana sporu mohla splniť svoju zákonnú povinnosť označiť potrebné dôkazy, musí predovšetkým splniť svoju povinnosť tvrdenia. Predpokladom dôkaznej povinnosti je teda tvrdenie skutočností stranou, tzv. bremeno tvrdenia. Medzi povinnosťou tvrdenia a dôkaznou povinnosťou je úzka vzájomná väzba. Ak strana nespĺní svoju povinnosť tvrdiť skutočnosti rozhodné z hľadiska hypotézy právnej normy, potom spravidla ani nemôže splniť dôkaznú povinnosť. Nesplnenie povinnosti tvrdenia, teda neunesenie bremena tvrdenia, má za následok, že skutočnosť, ktorú strana vôbec netvrdila a ktorá nevyšla inak v konaní najavo, spravidla nebude predmetom dokazovania. Ak ide o skutočnosť rozhodnú podľa hmotného práva, potom neunesenie bremena tvrdenia o tejto skutočnosti bude mať pre stranu väčšinou za následok pre ňu nepriaznivé rozhodnutie. Zákon strane ukladá povinnosť tvrdiť všetky potrebné skutočnosti; potrebnosť, teda okruh rozhodujúcich skutočností, je určovaný hypotézou hmotnoprávnej normy, ktorá upravuje sporný právny pomer strán sporu. Táto norma zásadne určuje jednak rozsah dôkazného bremena, t. j. okruh skutočností, ktoré musia byť ako rozhodné preukázané, jednak nositeľa dôkazného bremena. V spore o určenie vlastníckeho práva má žalobca bremeno tvrdenia, že je vlastníkom veci a z akých skutočností svoje vlastníctvo vyvodzuje. Z tohto bremena tvrdenia potom pre žalobcu vyplýva bremeno dôkazné, a to preukázať existenciu nadobúdacieho vlastníckeho titulu, resp. skutočností spôsobilých založiť takýto nadobúdací titul. Ak tieto skutočnosti budú preukázané, žalobca uniesol ako bremeno tvrdenia, tak i dôkazné bremeno. Pokiaľ sa žalovaný bráni proti žalobe tvrdením svojho vlastníckeho práva, musí tvrdiť svoj nadobúdací titul a o svojom tvrdení ponúknuť dôkazy. Ide tu o rozdelenie bremena tvrdenia a dôkazného bremena medzi strany sporu v závislosti na tom, ako vymedzuje právna norma práva a povinnosti sporových strán. Obvykle platí, že skutočnosti navodzujúce žalované právo musí tvrdiť žalobca, zatiaľ čo okolnosti toto právo vylučujúce (teda aj prípadné rovnaké právo žalovaného) sú záležitosťou žalovaného.

18. Odvolací súd v dôvodoch napadnutého zmeňujúceho rozsudku konštatuje, že „Rozsudkom z 13. novembra 2018 súd prvej inštancie zamietol žalobu žalobcu majúcu za to, že žalobcovi nesvedčí žiaden právny titul, na základe ktorého by mohol nadobudnúť vlastnícke právo k spornej parcele, keď podľa vlastného vyhlásenia v notárskej zápisnici spísanej 18. augusta 2014 na notárskom úrade JUDr. R. U. pod sp. zn. N 372/2014, Nz 30377/2014 žalobca pozemky zodpovedajúce parcelám C-KN č. XXXXX/XX trvalý trávny porast o výmere 303 m² a C-KN č. XXXXX/XX trvalý trávny porast o výmere 250 m² nikdy neužíval, užívali tieto pozemky len jeho právni predchodcovia, ktorí vydržali vlastnícke právo dňa 31.12.1942 a on si odvodzuje vlastnícke právo od svojich právnych predchodcov

titulom dedenia. Súd prvej inštancie v tomto rozhodnutí za sporné označil samotné užívanie nehnuteľnosti žalobcom alebo žalovanými, avšak nepovažoval za potrebné v tomto smere vykonať dokazovanie ani sa venovať okolnostiam predaja nehnuteľnosti starou matkou žalobcu žalovaným z dôvodu, že žalobca pozemok C-KN parcelu č. XXXXX/XX zdediť nemohol, keď jeho matka je žijúca a pokiaľ ani matka žalobcu nezdedila pozemok po starej matke žalobcu U. U. totožnej s U. I. evidovanou ako podielová spoluvlastníčka v pozemnoknižnej vložke č. XXX nemohla matka žalobcu žalovanému tento pozemok darovať. Okrem toho mala byť darovacia zmluva vyhotovená v písomnej forme následkom neplatnosti tohto právneho úkonu." (bod 5. odôvodnenia napadnutého rozsudku) a následne zdôraznil, že „... uznesením sp. zn. 17Co/45/2019 z 30. januára 2020 zrušil rozsudok súdu prvej inštancie vytýkajúc súdu prvej inštancie, že nesprávne identifikoval predmet sporu, keď bez námietky aktívne vecne legitimovaných subjektov skúmal, či na základe osvedčenia vyhlásenia o vydržaní spísanej notárkou JUDr. R. U. pod č. N 372/2014, Nz 30377/2014 (verejnej listiny) mohol byť žalobca zapísaný ako výlučný vlastník C-KN parcely č. XXXXX/XX a nevenoval pozornosť predmetu sporu, či mohli žalovaní 1/ a 2/ nadobudnúť vlastnícke právo k spornej parcele C-KN č. XXXXX/XX na základe údajov uvedených v notárskej zápisnici z 22.01.2015 spísanej notárkou JUDr. U. X., so sídlom v Detve pod sp. zn. N 9/2015, Nz 1911/2015." (bod 5.1. odôvodnenia napadnutého rozsudku). Následne sa odvolací súd podrobne zaoberá otázkou, či žalovaní mohli nadobudnúť vlastnícke právo k novovytvorenej parcele C-KN XXXXX/XX katastrálne územie B. vydržaním podľa § 134 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ako to vyhlásili pred notárkou JUDr. U. X., ktorá o ich vyhlásení spísala notársku zápisnicu N 9/2015, Nz 1911/2015 dňa 22.1.2015, ktorá slúžila ako podklad pre zápis vlastníckeho práva žalovaných k tejto parcele do katastra nehnuteľností, keď dospel k záveru, že na strane žalovaných podmienky pre nadobudnutie vlastníckeho práva k C-KN parcele č. XXXXX/XX splnené neboli, preto uzatvára, že „Vlastníkom nehnuteľnosti je žalobca, ktorý bol pred zápisom vlastníckeho práva žalovaných evidovaný v katastri nehnuteľností ako výlučný vlastník parcely C-KN č. XXXXX/XX katastrálne územie B. Na tomto závere nič nemení ani žalobcom podpísaný súhlas k osvedčeniu o vydržaní vlastníckeho práva žalovanými k parcele C-KN č. XXXXX/XX z dôvodu, že zákonnou podmienkou pre vydržanie vlastníckeho práva nie je súhlas zapísaného vlastníka, ale splnenie zákonných podmienok." (bod 21.2. odôvodnenia napadnutého rozsudku).

19. Z dôvodov napadnutého rozsudku sa už ale nedá dozvedieť, čo viedlo odvolací súd postaviť sa k otázke bremena tvrdenia a dôkazného bremena odlišne ako sa k nej (opakovane) postavil súd prvej inštancie, čím žalovaných bez bližšieho zdôvodnenia dostal do podstatne slabšej pozície, pričom obe sporové strany odvíjajú vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti na základe osvedčenia vyhlásenia o vydržaní, spísaného vo forme notárskej zápisnice, na základe ktorej bol v katastri nehnuteľností vykonaný zápis vlastníckeho práva k spornému pozemku najskôr v prospech žalobcu (na základe skoršieho osvedčenia) a až následne boli namiesto žalobcu v katastri evidovaní ako vlastníci žalovaní (neskoršie osvedčenie).

20. Pravidlá delenia dôkazného bremena majú pritom povahu právnych noriem, a preto je nimi sudca viazaný tak ako zákonom (čl. 144 ods. 1 ústavy); odchýlenie sa od nich, okrem metodologicky odôvodnených prípadov, je tak vlastne porušením princípu viazanosti sudcu zákonom. Preto neplatí, že dôkazné bremeno ťaží toho, kto rozhodné skutočnosti tvrdí, ale naopak ten, koho ťaží dôkazné bremeno, musí rozhodné skutočnosti zodpovedajúce skutkovým znakom jemu priaznivej normy tvrdiť; teda rozdelenie dôkazného bremena nemôže byť závislé na tom, čo ktorá strana tvrdí, ale na pravidlách delenia dôkazného bremena podľa analýzy aplikovaných právnych noriem a protinoríem.

21. Tvorba právnych pravidiel nie je pochopiteľne úlohou súdov, ale zákonodarcu. Pravidlá delenia dôkazného bremena vytvárajú určitý systém. Jeho jadrom je základné pravidlo, podľa ktorého je každá strana sporu zaťažená dôkazným bremenom a bremenom tvrdenia ohľadne skutkových znakov jej priaznivej právnej normy (platí tzv. teória analýzy noriem). Žalobca je tak zaťažený dôkazným bremenom ohľadne znakov skutkovej podstaty nárokovej právnej normy, ktorú je nevyhnuté v dôvodoch rozsudku identifikovať, zatiaľ čo žalovaní ťaží dôkazné bremeno vo vzťahu k znakom skutkovej podstaty protinormy, zabráňujúcej vzniku nároku žalobcu, alebo spôsobujúcej zánik jeho nároku či jeho presaditeľnosť a pod., čo je nevyhnutné v dôvodoch rozhodnutia ozrejmiť.

22. Dovolateľ zároveň žiada dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP vyriešiť otázku procesného práva (bod 3.2.), konkrétne či môže súd ak nenastúpia účinky koncentrácie konania prihliadnuť na zmenu do tej doby nesporných skutočností tvrdených stranami sporu. Domnieva sa, že tak v pomeroch prejednávanej veci odvolací súd pri svojom rozhodovaní nevzal do úvahy zmenu stanoviska žalovaných k dodatočnému popretiu tvrdení, ktoré výslovne v predchádzajúcom konaní (pred zrušením rozsudku súdu prvej inštancie - prvého v poradí) nepopreli. I keď táto námietka prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP založiť nemôže, pre ďalší postup v konaní odvolací súd konštatuje nasledovné:

23. V civilnom sporovom konaní, pre ktoré platí zásada dispozičná a prejednávacia, je zásadne povinnosťou strany sporu tvrdiť skutočnosti významné pre rozhodnutie o veci samej a označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení. Keďže v spornom konaní stoja strany proti sebe a majú opačný záujem na výsledku sporu, každú zo strán v opačnom smere zaťažuje povinnosť tvrdenia a dôkazná povinnosť. Každá strana (ako bolo konštatované aj vyššie) musí v závislosti od hypotézy právnej normy tvrdiť skutočnosti významné pre rozhodnutie o veci samej a označiť v záujme ich preukázania dôkazy, na základe ktorých bude môcť súd rozhodnúť v jej prospech (bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno). Procesná strana, ktorá netvrdila (žiadne alebo všetky) skutočnosti významné pre rozhodnutie o veci samej, alebo neoznačila dôkazy potrebné na preukázanie svojich tvrdení o skutočnostiach významných pre rozhodnutie o veci samej, nesie prípadné nepriaznivé následky v podobe takého rozhodnutia súdu, ktoré bude vychádzať zo skutkového stavu zisteného na základe ostatných vykonaných dôkazov.

24. Aj pre účinky koncentrácie konania (a o to viac ak ku koncentrácii súd nepristúpil) platí, že sa vzťahujú na procesnú aktivitu sporových strán súvisiacu so zisťovaním skutkového stavu veci, teda na uplatnenie skutkových tvrdení a na označovanie (navrhovanie) dôkazov. Od tvrdení skutočností významných pre rozhodnutie o veci samej a od označovania dôkazov na preukázanie tvrdenia o skutočnostiach významných pre rozhodnutie o veci samej treba dôsledne odlišovať najmä prejav strany sporu, ktorým vyjadruje svoju žalobný návrh alebo stanovisko k nemu, ktorým uplatňuje procesné námietky, ktorým predkladá návrhy prednesené počas konania, ktorým sa vyjadruje k dokazovaniu a k skutkovej a právnej stránke veci alebo ktorým prezentuje svoj názor, ako má súd rozhodnúť. Nakoľko ale nejde o prejavy smerujúce k plneniu povinnosti tvrdenia, ani o plnenie dôkaznej povinnosti, súd na ne vždy prihliada a to aj vtedy, keď ich strana predniesla až potom, čo nastali účinky tzv. koncentrácie konania. Účinkom koncentrácie konania totižto podlieha iba taká aktivita strán sporu, ktorou je napĺňaná procesná povinnosť tvrdenia a povinnosť dôkazná. Strany sporu môžu urobiť nespornými iba skutkové okolnosti, nie ich právne hodnotenie (porovnaj Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občiansky súdny poriadok I, II Komentár 1. vydanie Praha: C. H. Beck, 2009, str. 859 a nasledujúce).

25. Preto pokiaľ by aj žalovaní zmenili svoje stanovisko k dovtedy nesporným skutočnostiam týkajúcich sa spornej nehnuteľnosti, potom súdy na to mohli prihliadnuť a v prípade koncentrácie konania bez toho, aby sami účinky koncentrácie konania (neprípustne) prelomili.

26. Ak odvolací súd podľa dôvodov tohto rozhodnutia dôkladne nepostupoval, zaťažil svoje rozhodnutie nielen vadami spočívajúcimi v porušení všeobecných procesných predpisov, ale súčasne postupoval v rozpore so zásadami vyjadrenými v pojme „spravodlivý proces“ podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, a tým bol naplnený žalovanými namietaný dovolací dôvod podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP.

27. Vychádzajúc z vyššie uvedeného právneho názoru dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

28. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

29. Toto rozhodnutie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.